

WPŁYW PRĘDKOŚCI PRZEJAZDU NA ZMIANY ZAGĘSZCZENIA GLEBY PRZEZ KOŁA MASZYN ROLNICZYCH

Tomasz Karczewski

Instytut Mechanizacji Rolnictwa Akademii Rolniczej w Lublinie
Dyrektor: doc. dr hab. Tomasz Otmianowski

1. WPROWADZENIE

Ugniatanie gleb rolniczych przez elementy jezdne ciągników i maszyn rolniczych nie jest w dostatecznym stopniu zbadane. Brak pełnych danych dotyczących wpływu obciążenia koła, rodzaju opony i poślizgu na wielkość zagęszczenia. Szczególnie zaś nie wyjaśniony pozostaje wpływ prędkości jazdy, a zatem i prędkości odkształcenia na jego wartość. Ze względu na filtracyjny charakter procesu zagęszczania gleby niewątpliwie taka zależność istnieje. Zbadanie wpływu prędkości jazdy ciągników i maszyn na ugniatanie gleby pozwoli na dobór optymalnej prędkości w celu zminimalizowania jej zagęszczania. Rozwiązanie tego zagadnienia ma również znaczenie w innym aspekcie. Ze względu na wymogi dotyczące wydajności prac polowych obserwuje się tendencję do zwiększania prędkości roboczej, niezależnie od związanych z tym skutków. Należy zatem dać odpowiedź na pytanie, z jakimi zmianami w zagęszczeniu gleby pod wpływem działania kół maszyn rolniczych trzeba się liczyć. W przypadku wystąpienia negatywnych skutków zwiększenia prędkości należałoby szukać innych sposobów zwiększenia wydajności prac polowych.

2. ZARYS STANU BADAŃ NAD WPŁYWEM PRĘDKOŚCI JAZDY NA ZAGĘSZCZENIE GLEBY

W literaturze publikacje na ten temat są spotykane niezwykle rzadko, a wyniki badań są fragmentaryczne i niepełne. Można tutaj wymienić 3 prace. Vomocil [3] badał wpływ prędkości jazdy ciągnika na zagęszczenie gleby. Pomiar przeprowadził na glebie gliniastej w zakresie prędkości od 2 do 20 kmh⁻¹. Stwierdził istnienie wpływu prędkości, mie-

rzając zmiany w ciężarze objętościowym gleby i współczynniku filtracji. Przedstawione wyniki nie są pełne — brak danych dla niektórych ze stosowanych prędkości, jak również jakichkolwiek informacji dotyczących rozmiarów strefy odkształcenia. Aboaba [1] mierzył na glebie gliniastej głębokość koleiny sztywnego koła w zakresie prędkości do 12 kmh^{-1} . Pomiary wykonał w warunkach laboratoryjnych. Stwierdził zmniejszenie się głębokości koleiny wraz ze wzrostem prędkości jazdy koła. Trudno jednak wyniki dotyczące jedynie głębokości koleiny przyjąć za miarę ugniecenia. Górski [2] mierzył głębokość kolein kół ciągnikowych, wysokość spiętrzenia gleby na brzegach koleiny oraz zwięźłość, porowatość i wilgotność gleby. Badania zostały przeprowadzone na piasku gliniastym mocnym. Stosował tylko 3 prędkości: 4,3, 6,8 oraz $12,6 \text{ kmh}^{-1}$. Otrzymał wyniki w zasadzie sprzeczne z omówionymi poprzednio. Stwierdził wzrost zwięźłości gleby w koleinie dla prędkości $6,8 \text{ kmh}^{-1}$ w porównaniu z $4,3 \text{ kmh}^{-1}$ oraz większą głębokość i szerokość koleiny dla większych prędkości.

Wspomniane prace nie przynoszą zatem rozwiązania w sposób jednoznaczny zagadnienia wpływu prędkości na zagęszczenie gleby. Stanowią jedynie sygnał, że taki wpływ istnieje.

3. SPOSÓB PRZEPROWADZENIA POMIARÓW

Pomiary przeprowadzono w kanale glebowym Instytutu Mechanizacji Rolnictwa Akademii Rolniczej w Lublinie na glebie lessowej. Ze względu na sygnalizowany w wielu pracach wpływ wilgotności i początkowego zagęszczenia na odkształcenie, dużo uwagi poświęcono przygotowaniu gleby do pomiarów. Zostało ono całkowicie zmechanizowane w celu zapewnienia jak najlepszej powtarzalności. Dzięki temu uzyskiwano ośrodek jednorodny pod względem ciężaru objętościowego i wilgotności. Jakość przygotowania gleby kontrolowano przed przejazdem koła. Mierzono ciężar objętościowy za pomocą sondy scyntylicyjnej w około 70 punktach oraz wilgotność metodą suszarkową.

Kanał glebowy jest wyposażony w wózek, umożliwiający przeciąganie badanego koła. W opisywanych badaniach zastosowano sztywne, stalowe koło o wymiarach: średnica 360 mm, szerokość 120 mm. Celowo wybrano koło sztywne, mające kształt walca, aby przebadać elementarny wpływ prędkości na rozkład zagęszczeń, bez ubocznego oddziaływania takich czynników jak: kształt koła, rzeźba bieżnika, ciśnienie powietrza i ugięcie opony. Koło zamocowano na wózku za pośrednictwem wahacza wleczonego. Zastosowano łożyskowanie toczne w celu zminimalizowania sił stycznych. W badaniach stosowano stałe obciążenie koła obciążnikami o ciężarze 1177N (120 kG). Razem z ciężarem wahacza i samego koła

jego obciążenie wynosiło 1471N (150 kG). Stosowano 7 prędkości jazdy koła: 0,13, 0,28, 0,67, 1,25, 1,78, 2,50 i 3,33 ms⁻¹, co w kmh⁻¹ wynosi odpowiednio: 0,46, 1,0, 2,4, 4,5, 6,4, 9,0 i 12,0. Dokonywano jednokrotnego przejazdu koła z każdą z wymienionych prędkości. Po przejeździe mierzono:

— rozkład ciężaru objętościowego gleby na przekroju koleiny sondą scyntylacyjną,

— profil koleiny,

— zwięzłość gleby penetrometrem stożkowym typu „Vicksburg”.

Pomiar zwięzłości wykonywano na środku koleiny, otrzymując na głębokości 5 cm (od powierzchni koleiny) wartości C.I. = 80—90 dla różnych prędkości, a na głębokości 20 cm C.I. = 56—60. Profil koleiny mierzono przymiarem milimetrowym, a wyniki przedstawiono na rysunkach 1 i 2 jako „powierzchnia gleby po przejeździe”. Zasadniczą część pomiarów stanowiło jednak określenie rozkładu ciężaru objętościowego na przekroju koleiny.

4. WYNIKI POMIARÓW

Ze względu na ograniczony zakres opracowania zamieszczono 2 rysunki (rys. 1 i 2) przedstawiające rozkłady zagęszczeń po przejazdach z prędkościami 1 kmh⁻¹ i 12 kmh⁻¹ oraz rysunek 3, ujmujący syntetycznie zmiany ciężaru objętościowego na środku koleiny dla wszystkich 7 prędkości. Analizując otrzymane wyniki, można stwierdzić, że:

— największy przyrost ciężaru objętościowego nastąpił po przejeździe z 4 mniejszymi prędkościami (0,46, 1,0, 2,4 i 4,5 kmh⁻¹) i wyniósł 20-23%; odpowiada to przyrostowi od wartości początkowej 1,37 gcm⁻³ o 0,28 gcm⁻³;

— po przejazdach z prędkościami 6,4 i 9,0 kmh⁻¹ zarejestrowano największy przyrost ok. 16-17% (o ok. 0,20 gcm⁻³);

— wyraźne zmniejszenie się ugniecenia zanotowano po przejeździe z prędkością 12,0 kmh⁻¹; największy zmierzony przyrost ciężaru objętościowego wyniósł 8% (ok. 0,11 gcm⁻³);

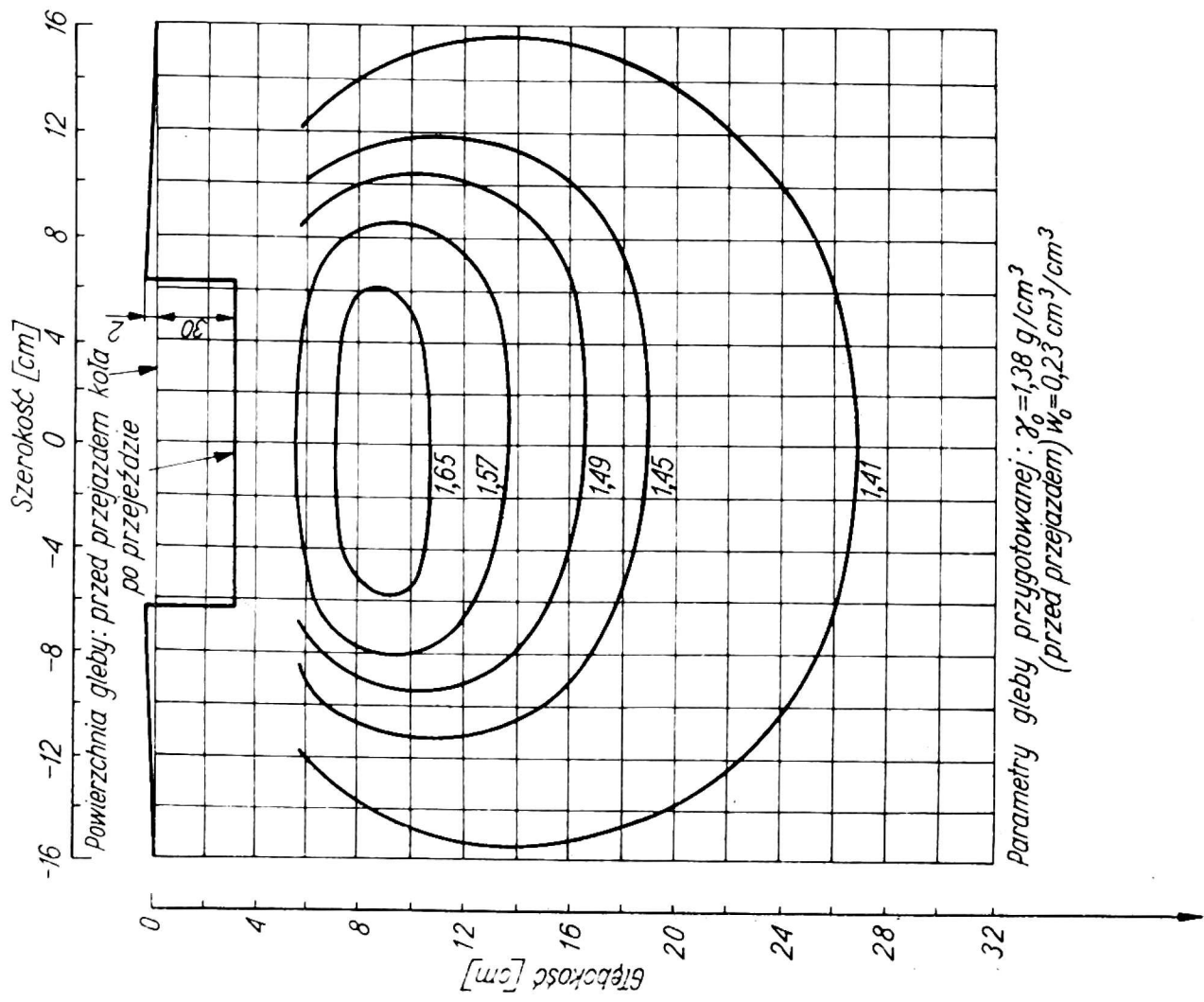
— głębokość, na jakiej nastąpiły największe odkształcenia, wynosi 8-10 cm dla wszystkich prędkości;

— głębokości koleiny wynosiły 30-35 mm dla wszystkich prędkości;

— wartości spiętrzenia gleby na krawędziach koleiny wynosiły od 2 do 13 mm dla prędkości od najmniejszych do największych.

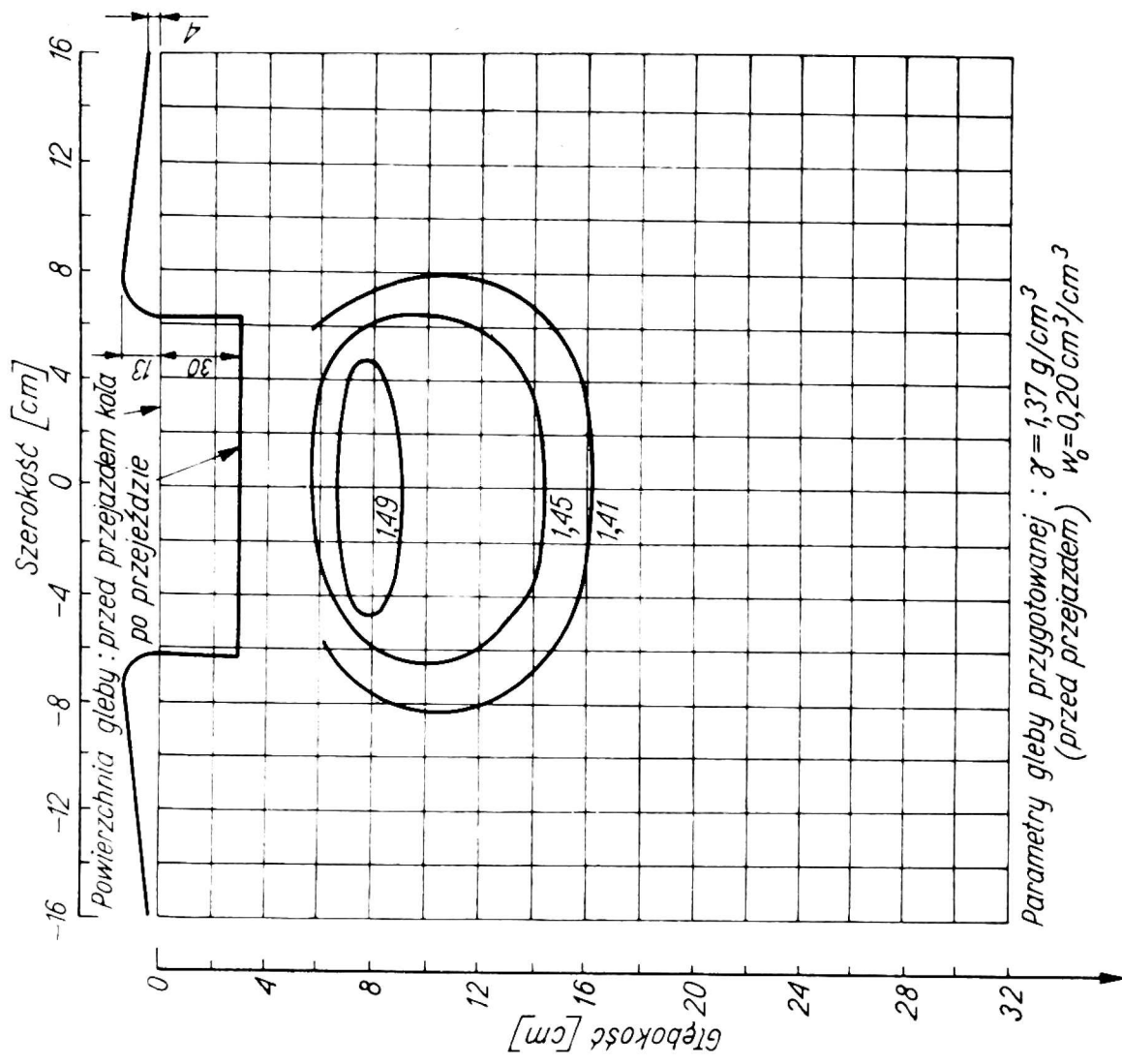
5. WNIOSKI

— Stwierdzono słuszność postawionej hipotezy o wpływie prędkości na wartość ugniecenia gleby;

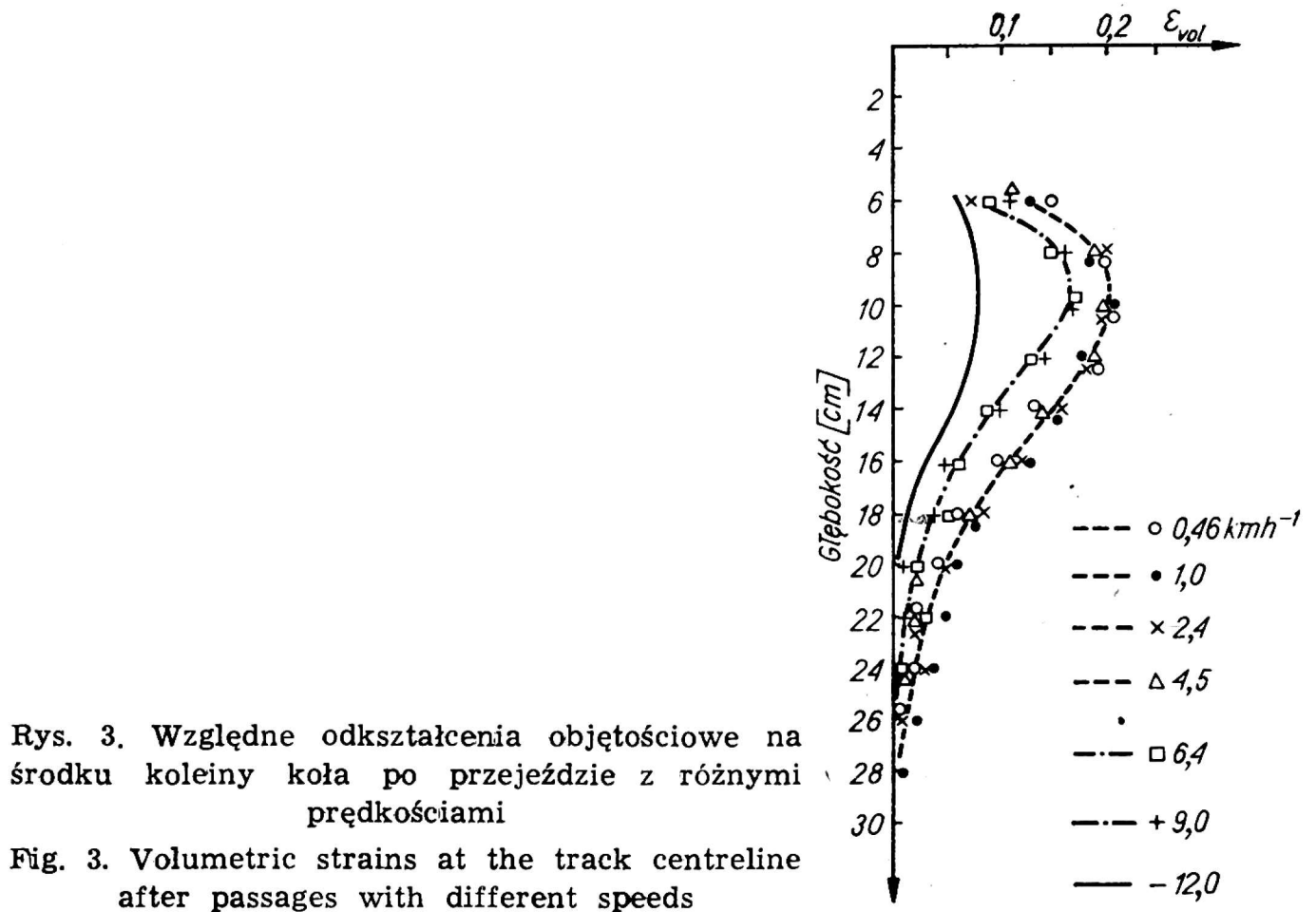
Rys. 1. Rozkład zagęszczeń w koleinie koła po przejeździe z prędkością 1 kmh⁻¹

Fig. 1. The distribution of soil bulk density beneath wheel track after 1 kmh⁻¹

Rys. 2. Rozkład zagęszczeń w koleinie koła po przejeździe z prędkością 12 kmh⁻¹

Fig. 2. The distribution of soil bulk density beneath wheel track after 12 kmh⁻¹ passage

— wykazano istnienie pozytywnego wpływu prędkości na zagęszczenie;

— wskazane jest kontynuowanie badań i przeprowadzenie analogicznych pomiarów na różnych glebach, jak również przebadanie ugniatającego działania kół ogumionych przy różnych rozmiarach opon oraz różnym ciśnieniu powietrza.

LITERATURA

1. Aboaba F. O.: Effects of time on compaction of soils by rollers. Trans. of ASAE. 1969, s. 302.
2. Górski P.: Wpływ prędkości ruchu ciągnika kołowego na parametry koleiny i cechy fizyczne gleby w koleinie. Zesz. Nauk. Pol. Poznańskiej. 1966, s. 73.
3. Vomocil J. A. i inni: The influence of speed and drawbar load on the compacting effect of wheeled tractors. Soil Sci. 1958, s. 178.

Томаш Карчевски

ВЛИЯНИЕ СКОРОСТИ ПРОЕЗДА НА ИЗМЕНЕНИЯ УПЛОТНЕНИЯ ПОЧВЫ
КОЛЕСАМИ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ МАШИН

Резюме

В статье изложены исследования уплотнения почвы жесткими колесами. Измерения провели в почвенном канале на лессовой почве. Применялись 7 скоростей езды колеса со 0,46 до 12,0 кмч⁻¹. Распределение объемного веса в колеях колес было измерено сцинтилляционным зондом. Получены результаты представлено на чертежах.

Tomasz Karczewski

THE INFLUENCE OF PASSING SPEED OF THE AGRICULTURAL
MACHINERY WHEELS ON SOIL COMPACTION

Summary

A study was made of the compactive effects of a rigid steel wheel on a silty loam in a test bin. The passages with 7 different speeds in the range from 0,46 to 12,0 kmh⁻¹ were performed for the same initial states of compaction and the same moisture conditions. The distribution of a bulk density was defined by means of a gamma-ray transmission equipment. The influence of wheel speed on soil compaction was presented.